

Twee jaar aan de slag voor de Zwalmbeek

Het stroomgebied van de Zwalmbeek kreeg doorheen de geschiedenis al meermaals met **wateroverlast** af te rekenen. Met dijken en wachtbekkens konden waterbeheerders het risico decennialang inperken. Tot de **klimaatverandering** de spelregels herschreven, met periodes van langdurige droogte en extreme neerslag als gevolg.

Geleidelijk groeide het besef dat de dijken nooit hoog genoeg en de wachtbekkens nooit groot genoeg zullen zijn. Maar hoe beperken we het overstromingsrisico rond de Zwalmbeek dan wél? Uit die vraag ontsproot het riviercontract Zwalmbeek, dat twaalf partners in juni 2021 ondertekenden.

Geïntegreerde aanpak

Wateroverlast is geen opzichzelfstaand probleem. Door de klimaatverandering vormt ook droogte een alsmaar grotere uitdaging. Daarom zweren de partners bij een geïntegreerde aanpak: voor **minder wateroverlast, minder watertekort, meer waterkwaliteit en meer waterbeleving**.

De afgelopen twee jaar namen de partners van het riviercontract al verschillende maatregelen. Waar mogelijk werken we daarvoor samen mét de natuur. Zo willen we een teveel aan water vasthouden op plaatsen waar het geen overlast veroorzaakt: in een winterbedding of op locaties waar het langzaam in de grond kan dringen. Daarnaast verbeteren de partners de **kwaliteit** van het water, zodat het in de natuur geborgen kan worden of bruikbaar is voor landbouwtoepassingen. Tot slot is het belangrijk dat de **Zwalmbeek** opnieuw **dichter bij de mensen** komt, om verkoeling, rust en ontspanning te bieden. De effecten van water en natuur zijn kostbaar en welkom in onze drukke maatschappij.

Ruimte voor water

Waterlopen voldoende ruimte geven is de beste manier om wateroverlast te voorkomen. Daarom namen de partners van het riviercontract al meerdere maatregelen om meer plaats te maken voor de Zwalm.

Op de grens tussen Welden en Nederzwalm mondt de Zwalmbeek uit in de Schelde. In 2020 realiseerde de VMM daar een **oeverzone** van zo'n 2 kilometer lang. Ondertussen zijn zij ook bezig met het nodige studiewerk om aansluitend op de oeverzone een **winterbedding** aan te leggen. Die zal de Zwalm vanaf de Hoogstraat in Nederzwalm stroomafwaarts volgen.

De brug onder de Hoogstraat vormt momenteel een vernauwing in de Zwalmbeek en zorgt voor opstuwing met wateroverlast als mogelijk gevolg bij hevig regenweer. **AWV** herstelt daarom binnenkort de **kokers** onder de N415 in Munkzwalm en onder de N435 (Hoogstraat) in Nederzwalm. Van deze gelegenheid wordt optimaal gebruik gemaakt door meteen de koker onder de Hoogstraat te **verbreden** tot 9 meter zodat het water uit de beek meer ruimte krijgt. Bij die werken komen heel wat technische uitdagingen kijken: het gaat om een bebouwde zone, er liggen heel wat nutsleidingen ... Er worden daarom inspanningen gedaan om kritiek gelegen woningen te verwerven. Als alles volgens plan verloopt, wordt in het najaar de vergunningsprocedure opgestart.

De provincie Oost-Vlaanderen, de gemeente Zwalm, de gemeente Horebeke en de stad Zottegem zorgen in de toekomst voor meer ruimte voor water. De gemeente Zwalm maakt een **Masterplan Open Ruimte** op waarin de **groen-blauwe dooradering** van het dorp een plaats krijgt. In een eerste project, dat de gemeente in het najaar van 2023 opstart, komt er een verbeterde **aansluiting van de Wijlegemsebeek** op de Zwalmbeek. Dat gebeurt door de

Wijlegemsebeek tussen de Decoenstraat en de Gaverbosdreef open te leggen. Ook de gemeente **Zottegem** werkt intussen aan een Masterplan en gaat onder andere op zoek naar ruimte voor water om de **wateroverlast in Velzeke** aan te pakken.

Samen met de provincie **Oost-Vlaanderen** stelden de gemeenten bovendien een **stedenbouwkundige verordening** op die hun doelstellingen en ruimtelijke uitdagingen beschrijft. Zo houden ze vanaf 2024 nog meer rekening met water en groen bij het bouwen en verbouwen.

Eind april werd ten slotte het **Water+Land+Schap 2.0-project voor de Zwalmbeek** goedgekeurd. In dat project werken de provincie Oost-Vlaanderen en lokale partners samen om het afstroomgebied van de Zwalm weerbaarder te maken tegen de klimaatverandering. De komende drie jaar voeren ze werken uit om **erosie te bestrijden** en **water vast te houden** om vervolgens ook beschikbaar te kunnen stellen voor landbouw en natuur. De aanleg van peilgestuurde drainage, contourgrachten en stuwen in de grachten kan de impact van extreme weersomstandigheden op landbouwvelden verkleinen. Aan de hand van kleinschalige inrichtingen in en langs waterlopen en de realisatie van bijkomende kleine landschapselementen wordt het blauw-groen netwerk versterkt. En er worden opleidingen en demonstratiemomenten uitgewerkt rond duurzaam bodembeheer om de sponsfunctie van de bodem terug op te waarderen.

Zuiver water

Water moet niet alleen op de juiste plaats stromen of infiltreren, maar moet ook van goede kwaliteit zijn. Op heel wat plaatsen worden de oevers van de Zwalmbeek nog altijd gebruikt **voor activiteiten die niet toegelaten zijn**: als opslagplaats, als stortplaats van (tuin)afval of om een tuin uit te breiden. Dat komt de waterkwaliteit niet ten goede. De gemeenten Zwalm, Horebeke en de stad Zottegem brachten dat oneigenlijke gebruik van de oevers in kaart. Zij gingen ook na op welke plaatsen bedrijven en particulieren **afvalwater** in de beek **lozen** en verzamelden die in een **knelpuntenlijst**. Overtredingen met een belangrijke impact op de omgeving worden opgevolgd en aangepakt.

De gemeenten dragen ook zelf een steentje bij. Zo leggen ze **gescheiden rioleringsstelsels** aan en verminderen ze waar mogelijk de overstortwerking. De gemeente Horebeke start dit jaar nog met essentiële rioleringswerken, en de gemeente Zwalm zal de komende jaren de huishoudelijke lozingen verder zuiveren.

Ook door **erosie** kan er (vervuild) slib in de waterloop terechtkomen. Samen met de landbouwers werken de erosiecoördinatoren dagelijks aan maatregelen: ze leggen onder meer bloemrijke grasstroken aan en richten erosiedammen op. Dergelijke acties zijn ook op minder erosiegevoelige percelen cruciaal om een goeie waterkwaliteit te bereiken in de Zwalm.

De erosie- en rioleringsproblematiek aanpakken zorgt er bovendien voor dat er aan de Peerdestokbeek en de Molenbeek **meer buffervolume** voorzien kan worden. Extra ruimte voor water langs die waterlopen zou de nabijgelegen woningen beter kunnen beschermen tegen wateroverlast. Het is natuurlijk geen optie om water van ondermaatse kwaliteit in **waardevolle natuur** te laten vloeien. Daarom zijn er nog bijkomende inspanningen nodig om de waterkwaliteit te verbeteren, en zo meteen ook wateroverlast in dit afstroomgebied tegen te gaan.

Water om van te genieten

De Vlaamse Milieumaatschappij en de gemeente Zwalm zoeken samen naar mogelijkheden om iedereen te laten meegenieten van de prachtig kabbelende Zwalmbeek. Een optie is bijvoorbeeld om een wandelpad of een belevingsplek aan te leggen langs het water. Zo brengen ze de **waterloop** weer in **contact met de mensen**. Daarvoor is er wel voldoende beschikbare ruimte nodig en moet de veiligheid gegarandeerd zijn. Maar het potentieel is er.